

TOLERANČNÍ PATENT

Citace textu: List císaře Josefa II. dvorské kanceláři ze dne 13.10.1781

Edice originálního textu: Bednář, F. – Hrejsa, F.: Toleranční patent, jeho vznik a význam.

Svaz národního osvobození, Praha 1931, s. 77-80.

Původ českého překladu: tamtéž, mírně upraveno TP

Josef II.

Veškerým c. k. zemským úřadům.

Milí věrní! Jsouce přesvědčeni jednak o škodlivosti všeho nátlaku na svědomí a jednak o velkém užítku, který pro náboženství a stát pochází z pravé křesťanské tolerance, viděli Jsme se pohnuti povolit vyznavačům augburského a helvétského náboženství i nesjednoceným Řekům všude soukromé vykonávání jejich náboženství bez ohledu na to, zda kdy stávalo nebo kdy bylo zavedeno, anebo ne. Jedinému katolickému náboženství má zůstat přednost veřejného náboženského vykonávání, avšak obojímu protestantskému náboženství i stávajícímu nesjednocenému řeckému, má být dovoleno soukromé vykonávání na všech místech, kde se to podle níže uvedeného počtu lidí a podle možnosti obyvatel dá udělat a tam, kde nekatolíci nepožívají práva veřejného vykonávání náboženství¹. Zejména pak svolujeme k tomu:

Předně: aby nekatolíci poddaní, kde žije 100 rodin, byť i v místě modlitebny anebo duchovního správce nebydly, nýbrž část jich byla vzdálena několik hodin, směli sobě vystavěti vlastní modlitebnu a mimo to školu; vzdálenější pak do nejbližší, však v c. k. dědičných zemích se nacházející modlitebny, kolikrátkoli by chtěli, se vypravití mohou, též jejich duchovní z dědičných zemí svých domácích víry navštěvovati a jim i nemocným potřebným vyučováním, duchovním a tělesným potěšením přísluhovati, však nikdy, pod uvarováním nejtěžší odpovědnosti, nemají překážeti, aby tím aneb oním nemocným dožádaný katolický duchovní povolán nebyl.

Co se týče modlitebny, nařizujeme výslovně, aby, kde toho ještě není, taková modlitebna neměla žádného zvonění, žádných zvonů, věží, ani veřejného vchodu z ulice, jenž by chrám představoval, jinak však mohou ji, z jakékoli hmoty chtějí, vystavěti, též posluhování jejich svátostmi a vykonávání služeb Božích jak v místě samém tak přenášením jich k nemocným v přínáležejících filiálkách, potom veřejné pohřby s průvodem jejich duchovního mají býti úplně dovoleny.

Za druhé: zůstávají se jim na vůli, aby ustanovovali své vlastní učitele, kteříž od sborů vydržování býti mají, na kteréž však naše tamější školní ředitelství má dohlížeti, co se vyučovacího způsobu a pořádku týče. Podobně povolujeme:

Za třetí: nekatolickým obyvatelům nějakého místa, jestliže své duchovní správce sami vydržují, volbu jich, kdyby to však vrchností na se vzíti chtěly, musely by ovšem požívatí práva prezentačního; potvrzení vyhrazujeme si však tím způsobem, že, kde se protestantské konsistoře nacházejí, toto potvrzení jimi, a kde jich není, buďto protestantskými konsistoremi trvajících již na Těšínsku anebo v Uhrách uděleno býti má, pokud by toho okolnosti nevyhledávaly, aby v zemích byly zřízeny vlastní konsistoře.

Za čtvrté: stolní poplatky zůstanou, jako ve Slezsku, vyhrazeny řádnému faráři (*parochio ordinario*).

Za páté: Soudnictví ve věcech náboženství, nekatolíků se týkajících, milostivě ukládáme našemu politickému zemskému úřadu s příbráním jednoho anebo druhého z jejich duchovních a bohoslovců, kterýž má podle jejich náboženských zásad věc posoudit a rozhodnout, proti čemuž však se zůstávají odvolání k našemu politickému dvorskému místu.

¹ Tuto větu vsunula státní rada vzhledem k poměrům ve Slezsku.

Za šesté: Od dávání dosud obvyklých reversů při sňatcích se strany nekatolíků v příčině vychování jejich dětí v římsko-katolickém náboženství má se od nynějška úplně upustiti, poněvadž při katolickém otci všecky dítky, jak mužského tak ženského rodu mají býti vychovány beze všeho dotazování v katolickém náboženství, což se za přednost panujícího náboženství pokládá, kdežto naproti tomu při protestantském otci a katolické matce dítky pohlaví následovati mají.

Za sedmé: Nekatolíci by mohli příště dispensací býti připuštěni ke koupi domů a statků, k právu měšťanskému a mistrovskému, k akademickým hodnostem a civilním službám, a nemají býti přidržováni k žádnému jinému způsobu přísahání než k tomu, jenž se s jejich náboženskými zásadami srovnává, ani k obcování průvodům anebo služebnostem panujícího náboženství, leč by sami chtěli. Také se má bez ohledu na rozdíl náboženství při všech volbách a všelikém propůjčování služeb, jak se u Našeho vojska denně beze vší závady a s velikým prospěchem děje, zevrubný zřetel vzíti jedině na poctivost a způsobilost uchazečů, pak na jejich křesťanské a mravní obcování. Podobné dispensace k nabytí držebnosti, pak práv měšťanských a mistrovských buďtež v poddanských městech krajskými úřady, v královských a věnných městech pak, kde zemští komoří jsou, těmito, a kde jich není, Naším zemským guberniem (zemským hejtmanstvím) beze všeho ztěžování udělovány. V případě však, že by se při dožádaných dispensacích vyskytly překážky, pro které by měly býti odepřeny, budiž o tom pokaždé našemu guberniu (zemskému hejtmanství) a od vás sem podána zpráva spolu s důvody k vůli opatření sobě Našeho nejvyššího rozhodnutí.

Kde však běží o občanské právo vyššího stavu, tam nechť udělí dispensaci po předchozím vyslechnutí zemského úřadu Naše česko-rakouská dvorská kancelář.

Toto Naše nejvyšší rozhodnutí oznámíte krajským úřadům, městským radám a panstvím zvláště tištěnými oběžníky, kterých větší počet než obyčejně jindy vydán býti má, tamním nakladatelským knihtiskařům pak dáte povolení, aby každému, kdo jich žádá, takové tištěné oběžníky vydati směli a tak dostatečné rozšíření i v jiných zemích umožnili."

Ve Vídni dne 13. října 1781.